

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Böde Tamás ügyvéd (fél címe 1) által képviselt felperes neve (felperes címe) felperesnek - korábban a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, majd a Dezső és Társa Ügyvédi Iroda (fél címe 2, ügyintéző: dr. Dezső Attila ügyvéd) által képviselt alperes neve alperes ellen általános szerződési feltételek érvényességének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2014. szeptember 10. napján kelt 7.G.43.299/2014/7. számú ítélete ellen a felperes részéről 8. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy - 15 napon belül - fizessen meg az alperesnek 407.360 (Négyszázhétezer-háromszázhatvan) forint plusz áfa, azaz 517.347 (Ötszáztizethétezer-háromszáznegyvenhét) forint összegű fellebbezési eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy a 2008. december 6. napjától a mai napig alkalmazott általános szerződési feltételeinek az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó rendelkezései tisztességesek, tehát érvényesek. Állította, hogy azok megfelelnek a 2014. évi XXXVIII. törvény (Fktv.) 4. § (1) bekezdése szerinti egyértelmű és érthető megfogalmazás, tételes meghatározás, objektivitás, ténylegesség és arányosság, átláthatóság, felmondhatóság és szimmetria elvének. Kérte, amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy valamely üzletszabályzati kikötés csak részben felel meg a fenti jogszabály szerinti követelményeknek, a keresetet kizárólag a meg nem felelő szerződési feltétel vonatkozásában utasítsa el, viszont a jogszabályi követelménynek megfelelő kikötés tisztességességét és érvényességét állapítsa meg. Perköltségre igényt tartott, azzal, hogy ügyvédi munkadíj megállapítását nem kéri.

Álláspontja szerint a kikötések tisztességtelensége elbírálásakor kizárólag az Fktv. 4. § (1) bekezdése szerinti követelményeket lehet alkalmazni, ugyanis e szabályozási móddal a törvény tiltja bármilyen más jogszabályi vagy jogalkalmazói norma figyelembevételét.

Tehát nincs lehetőség sem egyéb jogszabályok, sem bírói gyakorlat, így a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény, a 2/2014. PJE határozat jelen perben történő alkalmazására.

Nézete szerint abban az időszakban, amikor az egyoldalú kamat-, díj- és költségmódosítás szabályaival szembeni tisztességségi kritériumokat jogszabály tételesen nem határozta meg, nem lehet a terhére róni olyan szerződéses kikötés alkalmazását, amely megfelelt a 2010. január 1. napján hatályba lépett Magatartási Kódex rendelkezéseinek, hiszen az abban meghatározott ok-lista rendelkezéseinek jelentős részét gyakorlatilag szó szerint átvette a szerződésekben előírt kamat egyoldalú módosításának feltételeiről szóló 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet 1. §-a, vagyis a jogalkotó a Kódexben felsorolt okokat legitímálta, ezzel kizárva ezen okok vonatkozásában a tisztességtelenség megállapításának lehetőségét. Azzal érvelt, hogy az általa alkalmazott általános szerződési feltételek megfelelnek az Fktv. 4. § (1) bekezdésében meghatározott valamennyi alapelvnek, illetve az alapelvek forrásául szolgáló 2/2012. (XII. 11.) PK. vélemény részletes indokolásában foglaltaknak, a következők szerint:

- Egyértelműek és érthetőek, mert azok szerkezeti kialakítása áttekinthető, követhető, az átlagfogyasztó számára közérthető stílusban és formában került megszövegezésre, azok a szükségszerű szakkifejezéseken túl nem tartalmaznak az átlagos fogyasztó számára nem érthető vagy többértelmű rendelkezést.
- Tételesen meghatározottak, mert az Általános Üzletszabályzat az egyoldalú kamat- és költségemelésre alapot adó körülményeket a teljesség igényével felsorolja. A felsorolások nem példálózó jellegűek, illetve csak értelmezési segítségként tartalmaznak példálózást, és nem irányulnak az abban meghatározott körülmények későbbi kiterjesztésének lehetőségére.
- Objektívek, mert az Általános Üzletszabályzatban kamat- vagy költségmódosítási feltételként meghatározott egyik körülményt sem tudta egyoldalúan befolyásolni, abban közrehatni. Az objektivitás elve nem a szerződéses kikötés tisztességtelenségének vizsgálatakor, hanem csak a konkrét kamat- vagy költségemelés végrehajtása során kérhető számon, annak ismeretében, hogy a kamat- vagy díj emelésére ténylegesen okot adó feltétel objektívnek minősül vagy sem.
- Ténylegesek és arányosak, mert az egyes üzletszabályzatok szóhasználata alapján megállapítható, hogy az ügyfelekkel szemben csak a ténylegesen felmerülő többletköltség érvényesítésére jogosult. A ténylegesség elvének és az arányosság elvének érvényesülését a régi Hpt. 210. § (4) bekezdés a) és c) pontjainak rendelkezése biztosítja, az itt előírt követelményeknek a felperes eleget tett. Önmagában a ténylegesség vagy arányosság nem a szerződési feltétel vonatkozásában, hanem csak a konkrét kamat- vagy díjemelés végrehajtása során kérhető számon. Előadta továbbá, hogy a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) a vele szemben korábban folyt egyedi ügyben meghozott határozatában rögzítette, az Általános Üzletszabályzat II.8.2.1. pontja tartalmazza a refinanszírozási kamatköltségekre és az ügyfél kockázati megítélésének változására vonatkozó azon objektív okokat, amelyek alapján jogosult az egyoldalú kamatmódosításra.
- Megfelelnek az átláthatóság (transzparencia) elvének is, hiszen a fogyasztó előre láthatta a kamat- és díjmódosításra alapot adó feltételeket, valamint azt, hogy a felmerülő többletköltségekkel egyező mértékű kamat- illetve díjemelésre számíthat. A változás mértéke viszont nem becsülhető előre a pénzügyi intézet számára sem, így annak általános szerződési feltételekben történő szabályozása nem lehetséges. A

2010. január 5. napjától kezdődően a kockázati kamatfelár mértékét belső szabályzatai részletesen szabályozzák, azok tartalmával kapcsolatosan sem a PSZÁF felügyeleti határozata, sem más felügyeleti intézkedés nem állapított meg jogszabálysértést.

- A felmondhatóság lehetőségét üzletszabályzatai a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően biztosítják. Az 1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 292. § (2) bekezdése eleve kógens módon biztosítja a pénztartozásnak kártalanítás és jövőbeni kamatfelszámítás nélküli előtörlesztése lehetőségét, ezért a felmondhatóság elve annak általános szerződési feltételekben (ÁSZF) való kikötése hiányában is fennáll.
- A szimmetria elvének üzletszabályzatai megfelelnek, mert előírják, az egyoldalú kamat- vagy díjemelésre okot adó körülmény megszűnése esetén az ügyféllel szemben meg kell szüntetni a megemelt kamat, költség vagy díj érvényesítését, annak egyetlen rendelkezése sem zárja ki a fogyasztóra kedvező szerződésmódosítás lehetőségét.

Az alperes által pernyertesség esetére érvényesíteni kívánt ügyvédi munkadíj összegét eltúlzottnak találta.

Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult, arra hivatkozással, hogy a per tárgyát képező szerződéses kikötések egyik időállapotukban sem feleltek meg maradéktalanul az Fktv. 4. § (1) bekezdése szerinti követelményeknek.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, és a felperest az alperes javára 1.512.951 forint perköltség megfizetésére kötelezte.

Megállapította, hogy a felperes az ügyfelei részére a pénzkölcsönt kizárólag banki hitelek (ún. refinanszírozási hitelek) igénybevételeivel nyújtja. Az egyes időszakokra lebontva ismertette, hogy a felperes és az adósok közti kölcsönjogviszony tartalmát mely okiratok, milyen szerkesztési módszerrel szabályozták, a felperes által alkalmazott általános szerződési feltételek milyen módon váltak a jogviszony részévé. A felperesnek a per tárgyát képező időszakban 19 darab - egymás hatályát váltó - igazgatósági határozattal módosított Általános Üzletszabályzata és Hirdetménye volt, ugyanakkor a fogyasztókkal szembeni kamatot, díjat és költségek egyoldalú módosítását tartalmazó rendelkezéseknek ezen időszakban három különböző szövegváltozata került alkalmazásra. Idézte az egyes időszakban hatályos üzletszabályzatoknak a kamat-, költség- és díjmódosítást lehetővé tevő kikötéseit.

Az elsőfokú bíróság előrebocsátotta, a jogvita eldöntése szempontjából irrelevánsnak tartja

- a PSZÁF egyedi ügyben meghozott határozatának megállapításait,
- a Magatartási Kódex rendelkezéseit, és
- a felperesi belső szabályzatokat, így az „Árazási Elvek” megnevezésű dokumentumot,

mivel jelen pernek a tárgya az általános szerződési feltételekben lehetővé tett egyoldalú szerződésmódosítási lehetőség szabályrendszerének vizsgálata, és nem az, hogy

- a tényleges kamatemelés megfelelt-e az általános szerződési feltételekben foglaltaknak,
- az általános szerződési feltételek szerinti ok-lista megfelel-e a Magatartási Kódex rendelkezéseinek, illetve

- az üzletszabályzat megfelel-e a felperes egyéb belső szabályzatainak.

Ezt követően az Fktv. 4. § (1) bekezdésében foglaltak felhívásával az elsőfokú bíróság leszögezte: a jogvita eldöntése során - az Fktv. 11. § (1) bekezdése értelmében - kizárólag azt vizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés a 4. § (1) bekezdése szerinti szempontoknak megfelel-e, de nincs akadálya annak sem, hogy a törvényben meghatározott szempontok tartalmának feltárása során a bírói gyakorlat eddigi megállapításait figyelembe vegye.

Kiemelte: az általános szerződési feltételek tisztességességének vizsgálatakor kizárólag annak van jelentősége, hogy a módosításra lehetőséget adó feltétellel a felperes mikor, hogyan és milyen mértékben élhet. Nem azt kell vizsgálni, hogy az adott szerződési feltételek megfelelnek-e a hatályos jogszabályoknak. Önmagában abból, hogy a pénzügyi intézmény az általános szerződési feltételekben az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a Hpt.-ben írt követelményeknek megfelelő módon határozta meg, nem következik, hogy az ily módon körülírt okok - tartalmuk szerint - ne minősülhetnének a jóhiszeműség és a tisztesség követelményét sértő, egyoldalúan és indokolatlanul a fogyasztóra hátrányos, tisztességtelen szerződéses kikötésnek. Az Fktv. hatálya alá tartozó keresetek esetében a bíróság nem az egyes szerződéses kikötések Hpt.-nek történő megfelelését, hanem a felperes általi egyoldalú szerződésmódosítás feltételei meghatározása tisztességességének tartalmi és formai vizsgálatát kell elvégezze.

Az elsőfokú bíróság elsősorban azt vizsgálta, a kikötések az átláthatóság követelményének megfelelnek-e. Kifejtette: a tárgybeli kikötések akkor felelnek meg az átláthatóság elvének, ha az ok-listán túlmenően tartalmaznak egy olyan feltételrendszert is, amely közérthető tájékoztatást ad arról, hogy az ok-listában felsorolt körülmények bekövetkezése esetén a fizetési kötelezettség legfeljebb milyen mértékben növekedhet. Ez az elvárás a tisztesség olyan magától értetődő követelménye, amely nem a Hpt. valamely rendelkezésén, hanem közvetlenül a Ptk. 209. § (1) bekezdésén alapszik: a jóhiszeműség és a tisztesség követelménye megkívánja, hogy az általános szerződési feltétel alkalmazója ne követeljen a maga számára a módosításra megfelelő korlátok nélkül lehetőséget adó felhatalmazást (BDT2013. 3013).

Az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a kamat, díj és költség egyoldalú módosítását lehetővé tevő jogszabályi rendelkezés célja annak biztosítása, hogy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között a szerződés megkötésekor kialakult értékegyensúly fennmaradjon, egyúttal lehetővé tegye, hogy a szerződéskötéskor a pénzügyi intézmény ne hárítsa át a fogyasztóra a kalkulált jövőbeni költségemelését. Ennek kapcsán utalt a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményben foglaltakra, mely szerint saját érdekkörhöz tartozó rendes üzleti kockázat, vagy az őt ért érdeksérelmek a fogyasztókra nem háríthatók át, ezekkel a pénzügyi intézménynek az ellenszolgáltatás mértékének megállapításakor számolnia kell. Ezzel szemben a rendes üzleti kockázat körén kívül eső költségeknek egy részét a szerződéskötéskor rögzített módon átháríthatja a fogyasztóra. Ennek alapján az elsőfokú bíróság nem találta megalapozottnak azon felperesi okfejtést, mely szerint a felperes a refinanszírozási forrásköltség emelkedést kénytelen áthárítani a fogyasztóra. A felperes üzletpolitikai döntése ugyanis az, hogy a több éves futamidőre kihelyezett fogyasztói kölcsönöket milyen futamidejű refinanszírozási hitellel finanszírozza. Amennyiben a

hosszabb futamidejű fogyasztói kölcsönök finanszírozása rövid lejáratú hitelekkel történik, az ebből adódó üzleti kockázat korlátlanul a fogyasztóra nem hárítható át.

Nem találta megalapozottnak azon felperesi állítást sem, mely szerint a pénzügyi intézmények a jövőbeni változások mértékét meghatározni nem tudják. A pénzügyi intézmények fix kamatozású hiteleket is folyósítanak, ahol a jövőbeni változásokra a kamat mértékének meghatározása során figyelemmel kell lenniük.

A felperes által alkalmazott egyes üzletszabályzatok kapcsán az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a 2008. december 6. és 2009. augusztus 2. között alkalmazott üzletszabályzat II.8.2. pont címe - „Rendkívüli piaci helyzet” - arra enged következtetni, hogy a felperes csak az előre nem kalkulálható kockázatok áthárítását teszi lehetővé. A cím alatti szövegből viszont az következik, hogy a refinanszírozási költség bármilyen növekedése a fogyasztóra áthárítható. Az üzletszabályzat nem rögzíti, hogy milyen százalékos mértékű forrásköltség-emelkedés esetén nyílik lehetőség a szerződés egyoldalú módosítására, és nem tartalmazza, ennek folytán az adós terhe legfeljebb milyen mértékben változhat. A fogyasztó számára így nem átlátható a szerződés. Rámutatott: nem felel meg a tételes meghatározottság elvének sem az üzletszabályzatban meghatározott szerződésmódosítási okok feltételrendszere, minthogy a pénzügyi zavarok meghatározásánál a felsorolt lehetséges okokat a „különösen” kifejezés vezeti be, tehát a felsorolás példálózó.

Nem találta tisztességesnek az üzletszabályzat II.8.3. pontját sem, mivel a szabályozás lehetővé teszi, hogy az általa megjelölt, a tevékenységét szabályozó normák változása miatt felmerülő költségeket a felperes azonnal és teljes mértékben áthárítsa a fogyasztóra, vagyis a felperes kockázatot nem visel. A költségek teljes áthárítása azonban csak akkor tisztességes, ha a költség és kamatmódosítás együttes felső határa a szerződéses rendelkezésekből egyértelműen kalkulálható lenne. Ennek hiányában az átláthatóság elve sérül.

A szimmetria elvét is sérti mindkét idézett kikötés, mert a felperes fenntartotta magának azt a lehetőséget, hogy ha a felsorolt körülmények negatív hatása megszűnik, akkor is érvényesíthet „csökkentett mértékű” többletköltséget a fogyasztóval szemben.

Az elsőfokú bíróság állásfoglalása szerint a 2009. augusztus 3. és 2010. január 4. napja között alkalmazott üzletszabályzat „Kamat, díj és költségek egyoldalú módosítása” című rendelkezései nem utalnak arra, hogy az ott felsorolt körülményeknek milyen mértékben kell megváltozniuk ahhoz, hogy a felperes egyoldalú szerződésmódosítási jogát gyakorolhassa. Nem tartalmaz rendelkezést arról sem, hogy a fogyasztók terhei a kamatok, költségek és díjak emelésére tekintettel legfeljebb milyen mértékben változhatnak. Az egyoldalú szerződésmódosítási jog ilyen korlátlan lehetősége sérti az átláthatóság elvét, és a már kifejtettekre tekintettel nem tekinthető tisztességesnek.

A konkrét ok-listát vizsgálva az elsőfokú bíróság megállapította, hogy „az irányadó pénzügyi kamatok szintje” és az ezt követő zárójelben példázódó jelleggel felsorolt körülmények számbavétele nem felel meg a tételes meghatározottság elvének. A „hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok átlagos hozamszintje” nagyon tág kifejezés, nem állapítható meg abból, hogy konkrétan milyen hitelviszonyról van szó, így sérti az

egyértelmű és érthető megfogalmazás elvét. Sérti a ténylegesség és arányosság elvét az oklista azon pontjának megfogalmazása, mely szerint az egyoldalú módosításra okot adó körülmény a felperes „által nyújtott szolgáltatások adózásával vagy más adójellegű járulékaival (pl. illeték), illetve jogszabály által előírt díjával kapcsolatos jogszabályi rendelkezés hatálybalépése”, miután a jogszabály hatálybalépése és a tényleges költségnövekedés bekövetkezése között időbeli eltérés lehetséges, és a felperesnek a tényleges költségnövekedést megelőzően lehetősége van az egyoldalú szerződésmódosításra.

Mindezeket az elsőfokú bíróság a 2010. január 4-étől alkalmazott üzletszabályzatra is irányadónak tekintette, mivel az hasonló szabályozási elveket tartalmaz.

Az elsőfokú bíróság összességében úgy ítélte, hogy a felperes által alkalmazott üzletszabályzatok egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szabályai nem felelnek meg az Fktv. 4. § (1) bekezdés f) pontja szerinti átláthatóság követelményének. Az egyéb feltételeknek történő megfelelés vizsgálatát ugyanezen törvény 11. § (2) bekezdése alapján mellőzte; a keresetet elutasította.

A pereszes felperest a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte perköltség fizetésre, melynek összege az alperes jogi képviselőjével felmerült ügyvédi munkadíjat tartalmazza. Az ügyvédi munkadíj mértékét a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) és (2) bekezdésének alkalmazásával állapította meg. Az alperes által igényelt díjat - a megjelölt ügyvédi munkaórák eltúlzott számára tekintettel - indokolatlanul magasnak tartotta, azt a tényleges ügyvédi tevékenységgel arányban álló összegre mérsékelte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben a felperes fellebbezett, annak megváltoztatása, a szerződéses kikötések tisztességességének és érvényességének megállapítása érdekében. Kérte, amennyiben a másodfokú bíróság úgy ítéli meg, hogy a per tárgyává tett időállapotokban alkalmazott szerződéses kikötéseknek csak egy része, vagy azoknak csak valamely időállapotban alkalmazott szövege felel meg az Fktv. 4. § (1) bekezdésben meghatározott valamennyi feltételnek, a kereseti kérelmekben foglaltaknak részben helyt adva állapítsa meg a szerződéses kikötések tisztességességét, ezért érvényességét, és a keresetet elutasító elsőfokú ítéletet csak a nem megfelelő szerződéses kikötések vonatkozásában hagyja helyben. Perköltségre igényt tartott azzal, hogy az ügyvédi munkadíj megtérítését nem kérte. Korábban előadott álláspontját, indoklásait fenntartotta. Hivatkozása szerint a per tárgyává tett felperesi szerződési feltételek az Fktv. 4. § (1) bekezdésében meghatározott elveknek megfelelnek, az átláthatóság elvébe nem ütköznek, így nem tisztességtelenek. Ellentmondásosnak tartotta az elsőfokú bíróság azon kijelentését, hogy az átláthatóság elvének való meg nem felelésen túl az egyéb feltételeknek való megfelelés vizsgálatát mellőzte, hiszen a felperesi szerződéses kikötések vonatkozásában az Fktv. 4. § (1) bekezdéséből öt különböző tisztességtelenségi ok fennállását is megállapította az elsőfokú bíróság. Érvelése szerint jogszabályellenes az az okfejtés, miszerint a pénzügyi intézmény a részére biztosított egyoldalú szerződésmódosítási jogával csak a rendes üzleti kockázat körén kívül eső költségek felmerülése esetén élhet, illetve az e kockázati körbe tartozó költségek továbbhárítása tisztességtelen. Az elsőfokú bíróság által hivatkozott elvárás a jogalkotó az Fktv. 4. § (1) bekezdésében nem fogalmazza meg, így ez a kérdés jelen eljárásnak tárgya nem lehet, elutasítási okként nem hivatkozhatóak. Hivatkozott e körben a Kúria BH2012. 41. számon megjelent eseti döntésében kifejtettek: a jogviszony

sajátos jellege miatt nem a régi Ptk. szabályaiból, hanem a Hpt. 210. § (3) és (4) bekezdésének rendelkezéseiből kell kiindulni. E rendelkezések szerint az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a hitelező akkor jogosult gyakorolni, ha a módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását a szerződés tartalmazza, valamint a hitelező árazási elveit írásban rögzítette. Így az elsőfokú bíróság jogszabályellenesen vezette le a felperesi szerződéses kikötések tisztességtelenségét abból, hogy azok olyan feltételek megváltozásától teszik függővé az egyoldalú szerződésmódosítást, melyek az üzleti kockázat körébe tartoznak.

A 2008. december 6. napjától 2009. augusztus 2. napjáig alkalmazott Általános Üzletszabályzat rendelkezéseinek II.8.2. pontját a felperes vélekedése szerint az elsőfokú bíróság tévesen értelmezte. E kikötés alapján az egyoldalú kamatmódosításnak egyetlen oka lehet: az olyan „rendkívüli piaci helyzet”, melyben a magyarországi bankok a szerződéskötéskori állapothoz képest többletköltségek árán jutnak refinanszírozási lehetőséghez. Nincs olyan kikötés, amely más ok miatt lehetővé tenné az egyoldalú kamatmódosítást, tehát érvényesül a tételes meghatározás elve. Előadta, az e pontban szereplő "különösen" kifejezés nem a szerződésmódosítási ok-listára vonatkozik, hanem azok bekövetkeztét befolyásoló tényezőkre. Ugyanis „Rendkívüli piaci helyzet” címszó alatt az Üzletszabályzat elmagyarázza, mi vezethet oda, hogy a bank refinanszírozási költsége megváltozik (mit ért a címben írt kifejezés alatt), felsorolja az ügylet refinanszírozását jelentősen befolyásoló tényezőket. Ezen tényezők és körülmények leírásával kapcsolatban a felperessel szemben az általános tájékoztató és akár példálózó jellegű felsoroláson túl további elvárás nem támasztható. A felsorolt tényezők valóban jelentősen befolyásolhatják a refinanszírozást. Viszont önmagában csak valamely befolyásoló tényező változása nem szolgálhat alapul és hivatkozással a fogyasztó felé történő egyoldalú kamatmódosításra, a módosítás feltétele a refinanszírozás költségeinek megemelkedése.

Azzal érvelt, hogy az elsőfokú bíróság irreális, az Fktv. 4. § (1) bekezdés e) pontjából ki nem olvasható elvárásokat támaszt az általános szerződési feltételek tartalmával szemben. A fogyasztónak ugyanis egyértelmű, hogy a felperes refinanszírozási költségei rendkívüli piaci helyzetre tekintettel megváltozhatnak, és a refinanszírozási feltételeket alapvetően a négy felsorolt tényező befolyásolja jelentősen. Azt is tartalmazza a szerződéses kikötés, hogy a fogyasztó szerződésének kamatbázisán és kamatrésének mértékén (az ügyleti kamaton) felül, százalékosan kifejezve kerül érvényesítésre a refinanszírozási többletköltség, mégpedig a többletköltség összegével megegyezően. Egy általános szerződési feltételtől nem elvárható, hogy elsőfokú közgazdasági vagy pénzügyi tanulmányok oktatási anyagának szintjén levezesse bizonyos pénzügyi mutatóknak a refinanszírozási költségek emelkedésére vonatkozó pontos hatásmechanizmusát. E a tényezők gyakran ellentétesen, vagy akár halmozottan is hatást gyakorolhatnak egy refinanszírozási költség alakulására.

Megalapozatlan az az elvárás a felperesi általános szerződéses kikötések tartalmával szemben, hogy egy refinanszírozási kamatfelár változásnak a fogyasztó törlesztőrészletére gyakorolt összegszerű változása - az ügylet egyediségét szükségszerűen nélkülöző - általános szerződési feltételekben pontosan kimutatásra kerüljön. Nem jósolható meg előre a refinanszírozási költségek változásának várható mértéke, de annak még nagyságrendje sem, ezt az elmúlt hat év pénzügyi válságának következményei igazolták. Előbbiekből következik: az átláthatóság elve nem sérül.

Kifejtette: a szimmetria elve sérülésére is tévesen következtetett az elsőfokú bíróság, mert önmagában abból, hogy valamely, vagy akár több körülmény negatív hatása megszűnik, nem következik, hogy a refinanszírozási költségek teljes mértékben visszaállnak, hiszen előfordulhat, hogy valamely más körülmény negatív hatása fennmarad. A hivatkozott szerződéses kikötés arra az esetre tartja fenn a csökkentett mértékű többletköltség érvényesítését, ha valamely, vagy akár több körülmény negatív hatásának megszűnése ellenére a refinanszírozási többletköltség csökkentett mértékben fennmarad. Amennyiben az ok is teljes mértékben megszűnik, a felperes is megszünteti a már nem létező többletköltség érvényesítését. Mivel az Általános Üzletszabályzat rendelkezése szerint a felperes a százalékban is meghatározott refinanszírozási többletköltségeit érvényesítheti, ebből következik, hogy a refinanszírozási többletköltség mértékének csökkenése esetén csak csökkentett mértékű kamatemelést érvényesíthet, míg annak megszűnése esetén meg kell szüntetnie a kamatemelést, hiszen az annak alapjául szolgáló ok is megszűnt. A felperesi Általános Üzletszabályzat hivatkozott szövegének összevetéséből megállapítható, hogy a felperes nem zárta ki a fogyasztó javára bekövetkező feltételváltozás hatásának fogyasztó javára való érvényesítését.

A felperes álláspontja szerint így sem a szimmetria elve, sem a ténylegesség és arányosság elve a hivatkozott felperesi szerződéses kikötésekben nem sérül.

A felperes a 2008. december 6. napjától 2009. augusztus 2. napjáig alkalmazott Általános Üzletszabályzat 11.8.3. pontjában határozta meg - taxatíván - az egyoldalú költségemelésre alapot adó két okot:

- a szerződés megkötésével (teljesítésével, fenntartásával) addicionális költségek felmerülése, és
- a kölcsön (lízing) nyújtásával - fenntartásával kapcsolatos költségei növekedése, feltéve - mindkét ok esetén -, hogy e költségek jogszabály, felügyeleti vagy jegybanki rendelkezés megváltoztatása (bevezetése) miatt következzenek be.

Vélekedése szerint az Fktv. 4. § (1) bekezdésének egyetlen elvébe sem ütközik, hogy a felperes az ok-listában meghatározott feltételeknek megfelelő esetekben és módon a többletköltségeit akár teljes mértékben áthárítsa a fogyasztóra. Irreális és abszurd az elsőfokú bíróság által támasztott azon elvárás a felperessel szemben, hogy ilyen jövőbeli és ismeretlen körülményeknek (mint pl. egy jövőbeni jogi norma) a költség-keletkeztető hatását tételesen vagy konkrétan meghatározza. Az Általános Üzletszabályzat II.8.3. pont 1. bekezdés utolsó mondata szerint a bank csak „azt az összeget” háríthatja át az érintett fogyasztóra, amely a felperest „ilyen megnövekedett költség kifizetése, illetve viselése folytán érte.” A felperesi szerződéses kikötések a már részletezett indokok alapján, a fogyasztó számára az adott körülmények között elvárható mértékig előre láthatóvá tették, hogy mely feltételek teljesülése esetén, és milyen mértékben kerülhet sor további terhek ráhárítására. A szimmetria, a ténylegesség és arányosság elve a II.8.2. pontban leírtakhoz hasonlóan érvényesül. Valamely költségelem megszűnése nem eredményezi az addicionális költségek teljes megszűnését, viszont ha utóbbi valóban megszűnik, a felperes is köteles lesz megszüntetni a költségemelést.

A felperes érvelése szerint az elsőfokú bíróság a 2009. augusztus 3. és 2010. január 4. között alkalmazott üzletszabályzattal kapcsolatban ugyancsak jogszabálysértően fogalmazott meg az Fktv. 4. § (1) bekezdésében nem is szereplő követelményt, amikor

kifogásolta, hogy annak alapján a felperes a többletköltségeit akár teljes mértékben átháríthatja az adósra. Emellett az ítélet indokolása - tévesen - olyan kikötést is kifogásol, amely az ebben az időszakban alkalmazott üzletszabályzatban nem is szerepel (a KSH által közzétett fogyasztói árindexre való utalás abba csak 2010. január 5-én került bele). Az elsőfokú bíróság tévesen jutott arra a következtetésre, hogy az nem felel meg a tételes meghatározás elvének, hiszen az példálózó felsorolást nem az ok-lista elemeivel kapcsolatos körben, hanem az ok-lista egy-egy elemén belül (az irányadó pénzüpiaci kamatok ismertetése során), értelmező jelleggel alkalmaz, tehát az ok-lista bővítésére lehetőséget nem ad. A felsorolt irányadó kamatok egyébként nyilvánosak, ellenőrizhetőek, így azok növekedésére való pusztán hivatkozással a felperes önkényesen a kölcsön kamatát emelni nem tudja. A „hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok átlagos hozamszintje” kifejezés egyértelműségével kapcsolatos ítéleti kifogás alaptalan, mert e kikötés tényleges alkalmazásakor (a tényleges kamatemeléskor) a felperes szükségszerűen egyértelműen köteles lesz kimutatni a konkrét változást, és annak az ügyleti kamatra gyakorolt hatását. Nem sérti a ténylegesség és arányosság elvét a II.8.2.1. pont 3. francia bekezdés 5. albekezdésében meghatározott jogszabály hatálybalépését az egyoldalú módosításra okot adó körülményként megjelölni, mivel - az azt megelőző mondattal való egybevetés folytán - nyilvánvaló, hogy a felperes a kölcsön kamatát (költségét, díját) nem növelheti az arra történő kihatás bekövetkezését megelőzően. Ezt az adott időszakban hatályos Hpt. 210. § (4) bekezdése is tiltotta, amely a felek jogviszonyának szükségszerűen része.

Az átlag fogyasztó számára a megkötött szerződésből ismert, hogy a felperes a kölcsönt „refinanszírozó” hitelintézet hiteléből nyújtja, tehát az ügyletével kapcsolatban felmerül „refinanszírozási költség”, amely változhat. Azt is tudnia kell, hogy deviza alapú kölcsönök esetében az elszámolási árfolyamok is a „refinanszírozó” hitelintézetek árfolyamjegyzésén alapulnak. A PSZÁF által elfogadott Magatartási Kódex, valamint a 275/2010. (XII. 5.) Korm. rendelet az abban felsorolt ok-listában többször is használja a „refinanszírozás” szót, melyből következik, hogy a kifejezés az ok-lista címezettjei, a fogyasztók részéről közérthető fogalomnak minősül. Ugyanezen okból közérthetőek az ok-lista 4-7. pontokban megfogalmazott kifejezések is. A szerződésből pedig az adós saját kötelezettségeit is, és a felmondási okokat is ismeri. Súlyos szerződésszegés esetén a felperesnek a normál ügyletet meghaladó kockázattal kell számolnia, ezért a 3%-os kamatfelár alkalmazása indokolt. Mivel a kamatemelés várható mértékét a szerződéses kikötés pontosan tartalmazza, így az adós azzal is előre számolhat.

A 2010. január 5. napja óta hatályos üzletszabályzat a korábbiakhoz képest új kikötései a 2010. január 1. napjától módosult Hpt. 210. § (3)-(13) bekezdéseit gyakorlatilag szó szerint veszik át, továbbá az összhangban áll az utóbb megalkotott 275/2010. (XII. 15.) számú, a Hpt. általános rendelkezéseinél szigorúbban szabályozó kormányrendelet szabályaival is, így a tisztességtelenség megállapítása kizárt. A Hpt. 210. § (4) bekezdése kizárja azt a lehetőséget is, hogy a felperes az éves fogyasztói árindexet el nem érő költségemelés a tényleges hatásának arányát meghaladóan érvényesítsen. Az árazási elvek megfelelőségét, és alkalmazásának gyakorlatát a PSZÁF jogosult ellenőrizni a Hpt. 210. § (5) bekezdésében foglaltak szerint. A 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet 1. § (4) bekezdés b) pontjában kifejezetten lehetővé teszi, hogy kedvezőtlen kamatmódosítás esetén eszközminősítési vagy belső adósminősítési szabályzatát is figyelembe vegye. Ezért kifogásolta, hogy a belső szabályzatok tartalmi vizsgálatára az elsőfokú bíróság nem látott lehetőséget.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyására, és perköltségei megtérítésére irányult. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a megállapított tényállásból helytálló jogi következtetést vont le. A felperes fellebbezése teljességgel alaptalan. Arra az esetre, ha a másodfokú bíróság megítélése szerint az elsőfokú eljárásban megvizsgált elvek nem állják meg a helyüket, további elvek tekintetében kért vizsgálódást.

Előadta, hogy az elsőfokú bíróság által az üzletszabályzat vizsgálatakor megfogalmazott szempontok nem terjeszkednek túl az Fktv. 4. § (1) bekezdésében foglalt elvek körén, és az, hogy az üzletszabályzat alapján kamatemelési okként olyan körülményeket is felsorolt, melyek a felperes üzleti kockázati körébe tartoznak, fogalmilag magában hordozza a ténylegesség és arányosság elvének sérelmét. Hangsúlyozta, a felperes refinanszírozási költségeinek növekedése is kamatemelési ok, de az nem egzakt automatizmusként érinti a korábban kihelyezett hitelek kamatait, hanem ezek mértékét a felperes üzletpolitikai döntése határozza meg, tehát a felperes maga állapítja meg, hogy milyen módon és mértékben teríti szét üzleti kockázatát utólag a korábban kihelyezett hitelek kamataiban kamatemelés formájában. Ez a körülmény az objektivitás elvét sérti. Alaptalannak tartotta azt a felperesi hivatkozást, mely szerint különbséget kellene tenni a kamatemelés okai, illetve az ezekhez vezető körülmények között. Szerinte a felperes által okként megjelölt tényezők megfogalmazásának módja az átláthatóság elvét sérti. Ha bármilyen piaci vagy normatív módosulás által előidézett, bármilyen költségnövekedés megnyitja a pénzügyi intézmény egyoldalú kamat-, illetve díjemelési jogát, a példálózó jelleggel felsorolt „befolyásoló tényezők” ismertetése pedig csupán az előző okok magyarázatát szolgálja, az még inkább alátámasztja a kikötéseknek az átláthatóság elvébe, a tételes meghatározás elvébe, valamint a ténylegesség és arányosság elvébe történő ütközését is. Utalt arra, hogy a 2008. december 6. és 2009. augusztus 2. között alkalmazott üzletszabályzat szerinti kikötések a felmondhatóság elvének sem feleltek meg, mivel az adott ÁSZF nem biztosította az egyoldalú szerződésmódosítás esetére a fogyasztó részére a felmondás jogát. Érvelése szerint ezen az sem változtat, hogy a felmondási jogot a Hpt. 210. § (9) bekezdése, illetve az új Hpt. 279. § (11) bekezdése biztosította. Ahhoz ugyanis, hogy a fogyasztó a gyakorlatban is élhessen a felmondási joggal, szükséges, hogy az ÁSZF is tartalmazza legalább a törvényi felmondási jogról szóló tájékoztatást. Hivatkozott e körben a Hpt. 2001. január 1. és 2010. június 10. között hatályos 213. § (4) bekezdésére, mely szerint a hitelező köteles a fogyasztót a fogyasztási kölcsönszerződés megkötésekor minden olyan szerződési feltételről tájékoztatni, amely jogszabály alapján válik a szerződés részévé. A ténylegesség és az arányosság elvét különösen - de nem kizárólag - sérti 2008. december 6. és 2009. augusztus 2. közötti üzletszabályzat, mert a felperes nem fejtette ki, az ok-listában rögzített körülmények tényleges kapcsolatban állnak-e a hiteldíj mértékével, azokat nem kellően konkrét módon fogalmazta meg, továbbá nem határozta meg azt sem, az ok-listában rögzített egyes körülmények változása a hiteldíj milyen arányú változásával jár együtt, emellett nem tartalmaz a felperes részéről arra irányuló kötelezettségvállalást sem, hogy a hitel díját legfeljebb a körülmények változásának mértékével fogja emelni. A kikötések az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvével is ellentétben állnak, olyan kifejezéseket tartalmaznak, melyek tartalma és hatásmechanizmusa az átlagos fogyasztó számára nem érthető. Az objektivitás elvét is sérti az ok-lista, mivel olyan okokat is tartalmaz, amelyekre a felperesnek ráhatása van, illetve a bekövetkezésük a felperes saját pénzügyi-gazdasági teljesítményétől és döntéseitől függ. A kikötésekből - a felperesi állítással ellentétben - nem következik, hogy a felperest igazolási kötelezettség terhelné a refinanszírozási költség megváltozását illetően.

A 2009. augusztus 3. és 2010. január 4. közti üzletszabályzattal kapcsolatos fellebbezési indokolással összefüggésben vitatta, hogy egy átlagos fogyasztónak ismernie kellene a refinanszírozás pénzügyi és üzleti jelentését, következményeit, az ágazati kódexek és szakjogszabályok tartalmát, illetve a különböző pénzügyi és egyéb jogalkotás, valamint a postai termékek díjszabásának a kölcsönszerződésre gyakorolt hatását. A korábbiakhoz hasonlóan az ekkor hatályos üzletszabályzat sem felelt meg a felmondhatóság elvének. Nem felelt meg a szimmetria elvének sem, mert nem biztosítja az egyoldalú szerződésmódosítás okainak ez irányú változásakor a fogyasztó javára történő szerződésmódosítást. Nem felelt meg álláspontja szerint továbbá az üzletszabályzat az objektivitás elvének sem, mivel a refinanszírozási kamatköltségek megváltozására a felperesnek is ráhatása van, akárcsak annak eldöntésére, hogy az adós milyen szerződésszegése eredményezi felmondását.

A 2010. január 4-ét követően alkalmazott üzletszabályzattal összefüggésben tévesnek tartotta azt a felperesi állítást, mely szerint a régi Hpt.-nek az árazási elvek rögzítésére irányuló előírása mentesítette volna a pénzügyi intézményeket azon kötelezettség alól, hogy a szerződéseikben felmérhetővé és ellenőrizhetővé tegyék a fogyasztóra hátrányos szerződésmódosítás lehetőségét és indokoltságát, tekintettel arra is, hogy az árazási elvek nem nyilvánosak, másfelől pedig nem a jövőbeni hiteldíj módosítások lehetséges okait, módját és mértékét teszik kiszámíthatóvá, hanem az ezen okok bekövetkezése esetén a pénzügyi intézmény által alkalmazni szándékozott stratégiát ismerteti. A régi Hpt. és a hivatkozott kormányrendelet egyaránt olyan keretjogszabályok, amelyek a felek kifejezett megállapodása hiányában nem válnak a kölcsönszerződés részévé, és a szabályozás szükségszerű keretjellege miatt nem felelnek meg a tételes meghatározás elvének. E normák olyan, a pénzügyi intézményekhez címzett szakjogszabályok, melyek ismerete és pontos értelmezése az átlagos fogyasztótól nem várható el.

Az egyes szerződéses kikötések részleges érvényességének megállapítására irányuló fellebbezési kérelem tekintetében észrevételezte, az adott szerződéses kikötés teljes egészét kell vizsgálni, az ok-lista egyes elemei érvénytelenségének, más elemei érvényességének megállapítása nem helyénvaló, ugyanis maga az Fktv. 4. § (1) bekezdése is az egyoldalú kamat-, költség- és díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötések, mint egység vizsgálatát írja elő, hiszen azok egyazon jog gyakorlását szabályozzák. A törvény célja, hogy az egyes kikötésekről teljes egyértelműséggel kiderüljön, azok alapján jogosult volt-e a felperes a hiteldíj egyoldalú módosítására, amennyiben pedig arra nem volt jogosult, nyíljon meg az út az adósokkal külön törvény alapján történő elszámolásra. A törvény céljának és a jogalkotói akaratnak csak olyan vizsgálat feleltethető meg, mely esetében a vizsgálat eredménye után minden további eljárás nélkül alkalmazhatóvá válik a felek közti elszámolási rend. A régi Hpt. 210. § (4) bekezdés c) pontja szerint az adott kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételeket együttesen, tényleges hatásuk arányában kell figyelembe venni. Adott pillanatban tehát az ok-lista több eleme akár ellentétes irányban is befolyásolhatja a kamatot, díjat, költséget. Pénzügyi intézmény kamatemeléskor nem az ok-lista valamely elemét, hanem az ok-lista összes elemét egyidejűleg veszi figyelembe. Ha ebből az ok-listából a bíróság utólag bizonyos pontokat tisztességtelennek talál, másokat viszont fenntart, akkor az egész kikötés nem tekinthető egyértelműen megfogalmazottnak. Az ezzel ellentétes értelmezés önmagában az átláthatóság és egyértelműség követelményét sértené, és a szerződéses kikötés egésze tisztességtelenségének megállapításához kell, hogy vezessen.

A felperes fellebbezése nem megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, érdemi döntésével a Fővárosi Ítéltábla egyetértett. Az ítélet indokolását - a fellebbezésben foglaltakra is tekintettel - a következőkkel egészíti ki:

Az elsőfokú bíróság - egyébként a felperesnek a keresetlevélben és a fellebbezésben egyaránt megfogalmazott álláspontjának megfelelően - helyesen foglalta el azt az álláspontot, hogy a perbeli jogvita eldöntése során az Fktv. 11. § értelmében kizárólag azt kell vizsgálni: a per tárgyát képező szerződéses kikötés az Fktv. 4. § (1) bekezdése szerint tisztességes-e. Ez utóbbi jogszabály a)-g) pontjai konjunktív követelményeket állítanak fel az egyoldalú kamat-, költség-, és díjmelést lehetővé tevő szerződéses kikötésekkel szemben. Ugyanakkor helyes az elsőfokú bíróság azon álláspontja is, miszerint az e követelmények értelmezése, tartalmának feltárása során figyelemmel kell lenni azokra a megállapításokra, melyeket a joggyakorlat fejtett ki a régi Ptk. 209. § értelmezése során. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint az előbbieken túl - ahol szükséges - támaszkodni lehet az Európai Közösségek Tanácsának 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelvében foglaltakra, továbbá az e norma alapján az Európai Unió Bíróság által meghozott azon döntésekben tett megállapításokra, amelyek az egyoldalú szerződésmódosítás jogával kapcsolatban azokat az elveket magyarázzák, melyeket egyébként az Fktv. 4. § (1) bekezdése is felsorol.

Az Fktv. 11. § (2)-(3) bekezdéseiből következik, amennyiben a per tárgyát képező kikötések nem felelnek meg a 4. § (1) bekezdésében felsorolt összes követelménynek, a keresetet el kell utasítani.

Az Fktv. 4. § (1) bekezdése a)-g) pontjaiban felsorolt elvek egymást kiegészítik, a tisztességes fogalmának, egymástól olykor élesen el sem különülő aspektusait ragadják meg. A 4. § (1) bekezdés e) pontja szerinti átláthatóság elve és az a) pont szerinti egyértelmű és érthető megfogalmazás egymáshoz szorosan kapcsolódó követelményeket fogalmaz meg, azt célozza, hogy az adott kikötésben a fogyasztót terhelő kötelezettség, illetve a vele szerződő pénzügyi intézményt megillető jogosultság az előbbi számára világos, érthető, előre látható legyen. Az Fktv. alapján folyó peres eljárásban a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy a követelmények közül melyiket vizsgálja elsőként. A konkrét esetben logikailag, továbbá a pergazdaságosság szempontjából is azt célszerű elsőként vizsgálni, az adott kikötés tartalma a fogyasztó számára világos, érthető-e. Megjegyzendő, ez az álláspont összhangban áll a régi Ptk. 209. § (4) bekezdésben foglaltakkal: „az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos, vagy nem érthető”. Amennyiben a kikötés az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének nem felel meg, - többnyire - nem felel meg az átláthatóság elvének sem. Amikor tehát az elsőfokú bíróság a szerződéses kikötések átláthatóságát vizsgálta, az szükségszerűen terjedt ki az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének való megfelelésre is.

Valóban ellentmondásos az elsőfokú bíróság ítéletének 60. oldalán a harmadik bekezdésben azon megfogalmazás, miszerint az elsőfokú bíróság kizárólag az átláthatóság követelményének az érvényesülését vizsgálta, az egyéb követelményeknek való

megfelelőség vizsgálatától pedig eltekintett, hisz egyes esetekben valóban megállapította a szimmetria elvének, a ténylegesség és arányosság elvének, a tételes meghatározottság elvének, valamint az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének sérelmét is. Azonban ennek az ellentmondásnak az érdemi döntés szempontjából jelentősége nem volt.

Az elsőfokú bíróság ítélete annak rögzítésével, hogy a rendes üzleti kockázat körébe eső körülmények megváltozása nem adhat alapot a pénzügyi intézmény részére a szerződés egyoldalú módosítására, nem alkotott új, az Fktv. 4. § (1) bekezdésében megfogalmazottakon túlmenő követelményt a szerződéses kikötésekkel szemben. A fellebbezésben kifogásolt ezen okfejtés reflexió a keresetlevél második oldalán írt felperesi érvelésre. Az elsőfokú bíróság által kifejtettekkel a Fővárosi Ítéltábla is egyetértett, illetve azt annyiban ki is egészíti, nem csupán az tekintendő a felperes saját érdekkörébe tartozó üzletpolitikai döntésnek, hogy az általa nyújtott fogyasztói kölcsönöket milyen idejű refinanszírozási hitelekkel finanszírozza, hanem az is, hogy egyéb forrasszerzési lehetőséget nem vesz igénybe, más bevételek realizálását lehetővé tevő szolgáltatást nem végez.

A fellebbezésben kifogásolt okfejtéssel az elsőfokú bíróság - ahogy azt az ítélet 55. oldala is tartalmazza - az átláthatóság elvének tartalmát értelmezte. Rögzítette, a kikötés akkor felel meg az átláthatóság elvének, ha a fogyasztó szerződéskötéskor előre láthatja, a rendes üzleti kockázat körén kívül eső körülmények megváltozása esetén milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására, egyúttal leszögezte azt, hogy a szerződési jog alapvető elvéből (pacta sunt servanda) következik, az üzleti kockázatot szerződéskötéskor mindkét fél önként felvállalja. Bár az elsőfokú bíróság külön nem nevesítette, az előbb idézett okfejtés az Fktv. 4. § (1) bekezdés b) pontja szerinti ténylegesség és arányosság elvének érvényesülési körébe tartozik. Az elvet a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény indokolásának 6. d) pontja az elsőfokú bíróság álláspontjával lényegében egyezően értelmezi: „az arányosság szempontjából kiindulópont, hogy a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény - amely a szerződést gazdasági-szakmai tevékenysége körében köti - előre kalkulálja a kölcsönnyújtás kockázatait, és azokat a Hpt. szerint kezelni is köteles. Az egyoldalú szerződésmódosítás jogát nem lehet egyoldalú haszonszerzésre fordítani”.

Az előbbiekből következik, miszerint az Fktv. 4. § (1) bekezdés d) pontja szerinti arányosság elvébe ütközik az a szerződési kikötés, amely lehetővé teszi, hogy a pénzügyi intézmény a rendes üzleti kockázat körébe eső körülmények megváltozásából eredő hátrányait a fogyasztókra hárítsa át.

Téves továbbá az a felperesi érvelés, mely szerint a pénzügyi intézmény önmagában már abban az esetben jogosulttá vált a szerződés egyoldalú módosítására, ha teljesítette az akkori Hpt. 210. § (3) és (4) bekezdéseiben foglaltakat. A hivatkozott jogszabály olyan előírást tartalmaz, amely szükségszerű előfeltétele az egyoldalú szerződésmódosítási jog gyakorlásának, azonban az előírás teljesítése - a módosításra alapot adó feltételeket és objektív körülmények tételes meghatározása, továbbá az árazási elvek írásbeli rögzítése - nem teszi automatikusan tisztességgé az adott szerződési kikötést. A tisztességtelen szerződési kikötések alkalmazásához a magyar jogszabály - és az EK irányelv - éppen azért fűzi a részleges érvénytelenség jogkövetkezményét, hogy jogvédelmet biztosítson a fogyasztók részére arra az esetre is, ha az adott szerződési kikötés a jogszabályoknak egyébként formálisan megfelel. A jogszabályba ütközés már eleve érvénytelenségi jogalap [lásd régi Ptk. 200. § (2) bekezdés]. Ha a jogalkotó minden olyan kikötést érvényesnek

tekintene, amely nem ütközik jogszabályba, nem lett volna szükség a tisztességtelen szerződési kikötésekre vonatkozó rendelkezések megalkotására. [Az irányelv 3. cikkelye szerint vélelmezni lehet, hogy adott kikötés tisztességtelen, amennyiben az nem a felek közötti alku (egyezkedés) eredményeként került a szerződésbe, ellentétben áll a jóhiszeműség követelményével, és a szerződés alapján a feleket megillető jogok és kötelezettségek tekintetében a fogyasztó sérelmére jelentős aránytalanságot okoz.]

A felperes által alkalmazott egyes üzletszabályzatok kapcsán a fellebbezésben foglaltakkal összefüggésben a Fővárosi Ítéltábla álláspontja a következő.

A 2008. december 6. és 2009. augusztus 2. között alkalmazott üzletszabályzat (1-4. számú kereseti kérelem) per tárgyát képező kikötései nem felelnek meg sem a tételes meghatározottság, sem az átláthatóság elvének. Téves az a felperesi interpretáció, mely szerint a kamatemelésnek a II.8.2. pont szerint egyetlen oka a teljes magyarországi banki szektorban érvényesülő refinanszírozási költségnövekedés, továbbá, amely különbséget tesz „ok” és az „okhoz vezető körülmények” között. Ez utóbbiak (az „okok okai”) megváltozása a kikötés szerint ugyanúgy hivatkozási alapot jelent a pénzügyi intézmény számára a kamatemelésre, tehát maguk is a kamatemelés okainak minősülnek. Ezeket az okokat a II.8.2. pont példálózó jelleggel sorolja fel, ami nem tesz eleget a tételes meghatározottság elvének. Abban az esetben pedig, ha a - fellebbezési logika mentén haladva - a rendkívüli piaci helyzet miatti refinanszírozási költség megváltozása volna a szerződésmódosításra alapot adó egyetlen ok, ez a fajta megfogalmazás az átláthatóság elvébe ütközne, tekintettel arra, hogy az átlagfogyasztó részére nem ismert, ennél fogva nem is ellenőrizhető, hogy a magyarországi bankok az adott időpontban milyen feltételek mellett jutnak refinanszírozáshoz. Megjegyzendő, a fellebbezés sem tér ki arra, hogy az átlagfogyasztó milyen módon szerezhetne információt mindezekről.

A II.8.2. pont kétségtelenül tartalmazza, hogy a felperes az előbbieket miatti refinanszírozási többletköltségeit éves százalékos formában fejezi ki, és az ily módon kifejezett többletköltségeit jogosult a fogyasztóra áthárítani. Azonban a kikötésből nem következik az a fellebbezésben tett állítás (8. oldal 2. bekezdés), miszerint a százalékos formában meghatározott refinanszírozási többletköltség a fogyasztó szerződésének ügyleti kamatát egyező százalékos mértékben fogja terhelni. A kikötésből pusztán annyira lehet következtetni, hogy a felperes az ügyleti kamaton felül érvényesíteni jogosult a többletköltségeket, illetve megváltoztathatja a kamatperiódus hosszát, a többletköltségeket pedig a kamat mértékéhez kell hozzászámítani. Mi több, a kikötés szövegéből még az ügyleti kamat növekedése sem következik egyértelműen, csak az, hogy a többletköltségeket a felperes a kamat mértékhez számítja hozzá. Ez utóbbi sem szükségszerű, hiszen a kikötés szerint alternatívaként a felperes a kamatperiódus hosszát is megváltoztathatja. Ez utóbbi szintén az adós terheinek a növekedését jelenti, ám a kikötés ezek mértéke és a refinanszírozási többletköltségek mértéke között nem állít fel olyan kapcsolatot, melynek alapján az adós terheinek a növekedését előzetesen becsülni lehetne. Megjegyzendő, a felperes szerint a refinanszírozási költségek változásának várható mértéke, de még annak nagyságrendje sem jósolható meg előre, azonban ilyen elvárást az üzletszabályzat rendelkezéseivel szemben az elsőfokú bíróság sem fogalmazott meg. Elvárható ugyanakkor az adós arról történő tájékoztatása, hogy a refinanszírozási költségeinek adott mértékű megváltozása miatt, terheinek - legalább hozzávetőlegesen - milyen mértékű megnövekedésével kell számolni.

Erre figyelemmel a II.8.2. pont az Fktv. 4. § (1) bekezdés b) és e) pontjában írtakat is sérti. A szimmetria elvének való megfelelés vizsgálata az előbbiek folytán szükségtelen volt, ugyanakkor a Fővárosi Ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság által az e körben kifejtettekkel is. Ugyanígy egyetértett azzal az állásponttal, hogy a szimmetria elve a II.8.3. pontban sem érvényesül, így ez utóbbi kikötéssel kapcsolatban sem sikerült a felperesnek a tisztességtelenség vélelmét megdönteni.

Ez utóbbiakra tekintettel nincs jelentősége annak, hogy a II.8.3. pont az Fktv. 4. § (1) bekezdésében felsorolt egyéb elveknek, így az átláthatóság elvének megfelel-e. Ugyanakkor a Fővárosi Ítéltábla nem értett egyet az elsőfokú bíróság ítéletének azon álláspontjával, mely szerint az úgynevezett addicionális költségek teljes áthárítása csak abban az esetben minősülhetne tisztességesnek, ha egyértelműen kalkulálható lenne a költség és kamatmódosítás együttes felső határa. Ilyen elvárás az átláthatóság követelményének a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményében kifejtett fogalmából sem következik. Másfelől viszont az arányosság elvébe ütközik az, hogy a II.8.3. pont lehetővé teszi az úgynevezett addicionális költségek teljes mértékű áthárítását a fogyasztókra, kizárva ezzel a rendes üzleti kockázat viselését.

A 2009. augusztus 3. és 2010. január 4. napja között alkalmazott üzletszabályzat releváns kikötéseivel kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság azon álláspontjával, hogy a kikötésből az következik, a felperes üzleti kockázatot nem vállalva, bármilyen mértékű változás esetén átháríthatja az adósra a megnövekedett költségeit. Az előbbiekhez hasonlóan ez a körülmény az elsőfokú bíróság által nem nevesített, azonban az Fktv. 4. § d) pontja szerinti arányosság elvét sérti. Az ok-listában meghatározott körülménynek kizárólag a rendes üzleti kockázatot meghaladó mértékű megváltozása hathat ki a kamat mértékére, míg a rendes üzleti kockázat körén belül maradó változás tényleges módon a kamat mértékét nem változtathatja meg.

A Fővárosi Ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság ítéletének azon megállapításával is, mely szerint a 2009. augusztus 3. és 2010. január 4. között alkalmazott üzletszabályzat II.8.2.1. pont 3. bekezdés első albekezdése nem tesz eleget a tételes meghatározás követelményének, mivel példálózó felsorolást tartalmaz. Az itt meghatározott körülmények ugyanis részét képezik az ok-listának. Téves az a felperesi megközelítés, hogy ez a felsorolás pusztán az ok-lista egy elemén belül tartalmaz értelmező céllal példálózást, és ebben az esetben el lehet tekinteni a teljes körű, tételes felsorolástól. A felperes szerint ebben az esetben a kamatemelésre okot adó tényezőként nem a példálózó jelleggel felsorolt referenciakamat változását, hanem általában „az irányadó pénzüpiaci kamatok szintjének” változását kell tekinteni. Amennyiben ez utóbbit kellene az ok-listán belül egy elemként kezelni, ennek meghatározása az átláthatóság, illetve az érthető és világos megfogalmazás elvének nem felelne meg, hiszen az átlagfogyasztónak nincs tudomása arról, hogy az előbbi kifejezés mit takar. A kifejezés értelmezésében a zárójelben szereplő felsorolás segítséget nyújt ugyan, azonban annak példálózó jellege miatt ez nem elégséges, az lehetőséget ad az irányadónak tekintett referenciakamat felsorolásának bővítésére.

A II.8.2.1 pont 3. bekezdés ötödik albekezdésében foglaltakkal kapcsolatban (az ítélet 60. oldal első bekezdés, a fellebbezés 16-18. oldal) a Fővárosi Ítéltábla álláspontja az, hogy megelőző mondattal való egybevetés folytán valóban adódik egy olyan értelmezés, mely

szerint a felperes a kölcsön kamatát (költségét, díját) nem növelheti az arra kihatással bíró jogszabály módosítás hatálybalépése és annak a kamatra történő kihatása közti időszakban, hanem csak a kihatás bekövetkezését követően. Azonban a II.8.2.1. pont szerinti megfogalmazás nem egyértelmű. Az ok-listát megelőző mondatból valóban a felperes által a fellebbezésben hivatkozott értelmezésre lehet jutni. Ugyanakkor az ok-listát bevezető mondatból olyan értelmezés is következhet, hogy a felperes az ok-listában felsorolt feltételek bármilyen mértékű megváltozását olyannak tekinti, amely kihat a kamatra, díjra és költségekre. A szöveg tehát két egymással ellentétes értelmezési lehetőséget enged. Ez ütközik az egyértelmű és érthető megfogalmazásnak az Fktv. 4. § (1) bekezdés a) pontja szerinti elvével, a kikötés tartalma az átlagfogyasztó számára nem világos és nem érthető. Az előbbieken kifejtett, a fogyasztó számára kedvezőtlen értelmezés - ahogy arra a felperes a fellebbezésben hivatkozik - valóban ellenkezik a kérdéses időszakban hatályos Hpt. 210. § (4) bekezdésében írtakkal, tehát az jogszerűen nem volna alkalmazható. Maga a törvényi tilalom viszont nem jelent biztosítékot arra, hogy a felperes a fogyasztóra nézve a kedvezőbb értelmezést alkalmazza.

Helyesen hivatkozott a felperes a fellebbezésében arra, hogy a 2009. augusztus 3. és 2011. január 4. között alkalmazott üzletszabályzatban nincs utalás a KSH által közzétett előző évi éves fogyasztói árindexhez való alkalmazkodás kötelezettségére, e rendelkezés 2010. január 5-én került bele az üzletszabályzatba, így a korábbi idősakkal kapcsolatos ítéleti okfejtésből a kifogásolt mondat mellőzendő, illetve azt úgy kell tekinteni, mint amely a 2010. január 5-étől kezdődően hatályos üzletszabályzatra vonatkozik. Az azzal kapcsolatban az elsőfokú bíróság által kifejtettekkel azonban a Fővárosi Ítéltábla egyetértett. Ahogy az előbbieken rámutatott, az arányosság és ténylegesség elvét sérti, ha a rendes üzleti kockázat körébe eső költségemelkedést a felperes az adósokra áthárítja. Ez utóbbi lehetőséget a 2010. január 5-étől kezdődően alkalmazott üzletszabályzat sem zárja ki, függetlenül attól, hogy az árazási elvek szerint az adott kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételeket együttesen, tényleges hatásuk arányában kell figyelembe venni, illetve attól, hogy az árazási elvek megfelelőségét és azok alkalmazásának gyakorlatát a felügyelet ellenőrzi.

Az is megjegyzendő, hogy nem helytálló a fellebbezésben tett azon érvelés, miszerint a 2010. január 5-ét követően az alkalmazott ok-lista 1-7. elemei gyakorlatilag fellelhetők a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet által alkalmazhatónak rendelt ok-listában. A felperesi ok-lista második eleme (a hitel viszonyt megtestesítő értékpapírok átlagos hozamszintje) ugyanis a kormányrendelet szerinti ok-listában nem szerepel. Ugyanígy nem szerepelnek a kormányrendeletben az üzletszabályzat szerinti ok-lista 4., 5., 6. számú elemei. Az sem állapítható meg, hogy az ok-lista mely eleme jár a kamattal, mely a díj, és mely a költség megemelésével. Mindez szintén sérti az átláthatóságot, illetve az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvét. Ebből következően a 2010. január 5-ét követően alkalmazott üzletszabályzatnak az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő rendelkezései tisztességének megállapítására irányuló keresetet az elsőfokú bíróság alappal utasította el.

Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla a Pp. 253. § (2) bekezdése szerint az elsőfokú bíróság ítéletét - annak helyes indokaira is utalással - helyben hagyta.

A Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte a felperest a perköltségre igényt tartó alperes részére a másodfokú perköltség megfizetésére. Alperes által igényelt ügyvédi munkadíjat a

32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1)-(2) bekezdésének alkalmazásával állapította meg a rendelkező részben írt összegben, az írásbeli fellebbezési ellenkérelem terjedelmére, továbbá a fellebbezési tárgyalás időtartamára tekintettel 10 munkaóra figyelembevételével (10 × 38.000 forint munkadíj és 27.360 forint költségátalány), az ezt meghaladó alperesi költségigényt - mint eltúlzottat - elutasította.

Budapest, 2014. október 22.

Dr. Sággy Mária s.k.
a tanács elnöke

Dr. Sasvári Péter s.k.
előadó bíró

Dr. Kincses Attila s.k.
bíró